

- **Jean Monnet Module – Entrepreneurship and Entrepreneurial Activity in the European Union/EU4ACT**

Erasmus+

POLICY BRIEF 1

IOBE: Ετήσια Έκθεση Επιχειρηματικότητας 2020-2021: Ήπιες οι πρώτες επιδράσεις της πανδημίας στη νέα επιχειρηματικότητα (http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=252)

Η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων για το 2020 ενισχύεται παρά την πανδημία σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα 2020-2021, του IOBE, στο πλαίσιο της συμμετοχής του στο παγκόσμιο ερευνητικό πρόγραμμα Global Entrepreneurship Monitor (GEM).

Ειδικότερα, το 8,6% του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών της χώρας (περίπου 562 χιλ. άτομα) βρισκόταν στα αρχικά στάδια έναρξης μιας επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης από 8,2% (536 χιλ. άτομα) το 2019.

Πρόκειται για μια από τις υψηλότερες διαχρονικά επιδόσεις της χώρας, αν και κινείται χαμηλότερα του μέσου όρου των χωρών υψηλού εισοδήματος. Ταυτόχρονα, το ποσοστό του πληθυσμού που διέκοψε ή ανέστειλε την επιχειρηματική του δραστηριότητα ανήλθε στο 2,2 (περίπου 143 χιλ. άτομα), επίδοση ελαφρώς υψηλότερη από το 2019 (2,0%), αλλά και αρκετά χαμηλότερη από τον μέσο όρο των χωρών υψηλού εισοδήματος (3,6%).

Το γεγονός ότι καταγράφεται ένα από τα υψηλότερα ποσοστά επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων και ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό διακοπής της επιχειρηματικής δραστηριότητας, υποδηλώνει τελικά και μεγαλύτερη καθαρή εισροή νέας επιχειρηματικότητας το 2020.

Οι αλλαγές

Όπως αναφέρεται στην έκθεση, η κρίση αυτή άλλαξε απότομα και δραστικά την καθημερινή δραστηριότητα των πολιτών, την προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή τους. Οι επιπτώσεις μέτρων όπως το lockdown και η αναστολή λειτουργίας κάποιων επιχειρήσεων της χώρας διαχέονται σε βάθος χρόνου και η τελική αξιολόγηση των επιπτώσεων θα απαιτήσει χρόνο και απόσταση από την κρίση. Σε κάθε περίπτωση όμως, η έρευνα αυτή αποτυπώνει μέρος των επιπτώσεων της κρίσης, το πλέον βραχυχρόνιο ίσως, καθώς αντανακλά τις άμεσες επιδράσεις στη νέα επιχειρηματικότητα αλλά και τις γενικότερες στάσεις του πληθυσμού απέναντι στην επιχειρηματικότητα.

Προγράμματα στήριξης

Βεβαίως, κατά την περίοδο της πανδημίας εφαρμόστηκαν πολλά προγράμματα υποστήριξης της απασχόλησης και της ρευστότητας των επιχειρήσεων, γεγονός που δικαιολογεί την αποφυγή μαζικής διακοπής λειτουργίας των επιχειρήσεων. Εξάλλου, αν και το 2020 ήταν μια χρονιά έντονης συρρίκνωσης της οικονομίας λόγω της πανδημίας, η ανεργία συνέχισε να υποχωρεί, καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού φαίνεται να αναζητά εργασία ή να στρέφεται προς την επιχειρηματικότητα για να βιοποριστεί.

Πράγματι, το βασικό κίνητρο επιχειρηματικής δραστηριοποίησης φαίνεται να διαμορφώνεται από έναν συνδυασμό παραγόντων που συνδέονται με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ατόμου, καθώς καταγράφεται δυσανεξία από το επίπεδο αμοιβών (σε θέσεις εξαρτημένης εργασίας), αλλά και σαφείς βιοποριστικούς λόγους που αναφέρονται από μεγάλο μέρος των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων: το 69% δηλώνει τον βιοπορισμό (ειδικά οι γυναίκες), καθώς οι «δουλειές είναι λίγες», το 46% δηλώνει την ανάγκη απόκτησης μεγαλύτερου εισοδήματος, ενώ το 35,7% συνεχίζει μια οικογενειακή παράδοση.

Πάντως, η αύξηση της επιχειρηματικότητας τροφοδοτείται περισσότερο από νέους παρά επίδοξους επιχειρηματίες, καθώς δύο στους τρεις είχαν ξεκινήσει ενεργά το εγχείρημά τους ήδη για 3 μήνες κατά την εκπόνηση της έρευνας (μετά το καλοκαίρι του 2020).

Η επίδραση της πανδημίας

Η επίδραση της πανδημίας στην επιχειρηματικότητα χαρακτηρίζεται ως ήπια τουλάχιστον για τον πρώτο χρόνο, καθώς οι «σκληροί» δείκτες της επιχειρηματικότητας δεν υποχώρησαν. όμως, αυτό δε σημαίνει ότι η πανδημική κρίση δεν επηρέασε τα εισοδήματα ή τις προσδοκίες των πολιτών.

Από την έρευνα στον πληθυσμό, διαπιστώνεται ότι πέντε στα εννέα νοικοκυριά αντιμετώπισαν μείωση εισοδήματος, επίπεδο υψηλότερο από τον μέσο όρο των αναπτυγμένων χωρών, καθώς, ακόμα και αν εφαρμόστηκαν εκτεταμένα μέτρα στήριξης του εισοδήματος δεν υποκατέστησαν το πραγματικό εισόδημα των πολιτών. επίσης, στην Ελλάδα το 46% δηλώνει ότι γνωρίζει άτομα που έκλεισαν την επιχείρησή τους λόγω της πανδημίας, έναντι 13% που δηλώνει ότι γνωρίζει κάποιον που άνοιξε μια επιχείρηση λόγω της πανδημίας.

Επίσης το 80% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων δεν βλέπει νέες ευκαιρίες, στοιχείο που φαίνεται σε πρώτη ανάγνωση παράδοξο, καθώς ταυτόχρονα οι ίδιοι αποφασίζουν να δράσουν επιχειρηματικά. Από την άλλη πλευρά, η πρόθεση έναρξης επιχείρησης στα επόμενα τρία χρόνια διατηρείται αρραγής, καθώς βρίσκεται στο 11% του πληθυσμού και κινείται πάνω από τον μέσο όρο των χωρών υψηλού εισοδήματος.

Η νέα επιχειρηματικότητα

Στους υπόλοιπους δείκτες της νέας επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων και ειδικά σε ορισμένους που χαρακτηρίζονται ως ποιοτικοί, η εικόνα είναι αμφίσημη: η καινοτομικότητα και η εξωστρέφεια των νέων εγχειρημάτων βελτιώθηκε, καθώς το 19% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων, σε άνοδο από πέρυσι, δηλώνει ότι τα προϊόντα ή υπηρεσίες που θα προσφέρει είναι νέα και καινοτόμα για τη χώρα του, όσο περίπου και το αντίστοιχο ποσοστό στις χώρες υψηλού εισοδήματος.

Επίσης, οι όροι εξωστρέφειας των νέων εγχειρημάτων βελτιώνονται ελαφρά, καθώς το 40% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων δηλώνει ότι απευθύνεται και στη διεθνή αγορά έναντι μόλις 30% πέρυσι.

Από την άλλη πλευρά, οι προσδοκίες μεγέθυνσης και σημαντικής συνεισφοράς στην απασχόληση περιορίστηκαν. Επίσης, η ενδεχόμενη διστακτικότητα του πληθυσμού απέναντι στην επιχειρηματικότητα και στις ευκαιρίες που αυτή δημιουργεί, δεν συνδέεται με αρνητικές προδιαθέσεις για αντίστοιχη επαγγελματική επιλογή.

Δεν είναι «αρνητές» των προοπτικών της επιχειρηματικής σταδιοδρομίας, απλώς κρίνουν, σε κάποιο βαθμό σωστά, ότι ίσως δεν είναι μια επιλογή για όλους.

Εξελίξεις

Στα ειδικότερα σημεία της έκθεσης, τα οποία παρουσίασε ο Επιστημονικός Υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας του IOBE, Άγγελος Τσακανίκας, Αναπληρωτής Καθηγητής Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας ΕΜΠ, μπορούν να σημειωθούν οι ακόλουθες θετικές εξελίξεις:

- Η διατήρηση σε υψηλό επίπεδο της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας
- Η αριθμητική υπεροχή των νέων επιχειρηματιών έναντι των επίδοξων, οι οποίοι δεν είναι πάντα βέβαιο ότι θα προχωρήσουν όντως σε νέες ενάρξεις
- Οι καλύτερες επιδόσεις σε εξωστρέφεια και καινοτομία των νέων εγχειρημάτων
- Η ήπια επίδραση της πανδημίας στη διακοπή λειτουργίας επιχειρήσεων
- Η διατήρηση σε υψηλά επίπεδα της αυτοπεποίθησης του πληθυσμού σχετικά με τις γνώσεις και τις ικανότητες για επιχειρηματική δραστηριοποίηση, παρά τις αβεβαιότητες που δημιουργεί η πανδημία
- Η σταθερή συμμετοχή στην επιχειρηματικότητα ατόμων με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο
- Η βελτιωμένη αξιολόγηση της επιχειρηματικότητας ως επαγγελματικής επιλογής και κοινωνικού status από την ελληνική κοινωνία

Πτώση στη γυναικεία επιχειρηματικότητα

Στις αρνητικές εξελίξεις μπορούν να σημειωθούν:

- Η μείωση της γυναικείας επιχειρηματικότητας
- Η υποχώρηση του αριθμού των άτυπων επενδυτών
- Η περιορισμένη προσφορά θέσεων εργασίας από τα νέα εγχειρήματα, τόσο κατά την έναρξη όσο και σε βάθος πενταετίας σε περίπτωση που το εγχείρημα επιβιώσει
- Η (έστω οριακή) υποχώρηση των εγχειρημάτων στον πρωτογενή τομέα και στη μεταποίηση
- Οι μεγαλύτερες δυσκολίες στην έναρξη μιας επιχείρησης αλλά και οι περιορισμένες ευκαιρίες
- Ο φόβος της αποτυχίας ως ανασταλτικός παράγοντας επιχειρηματικής δραστηριοποίησης επανέρχεται σε υψηλά επίπεδα

Προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα

Τέλος, από την έρευνα των ειδικών εμπειρογνομόνων της επιχειρηματικότητας προκύπτει ότι οι εγχώριες επιχειρήσεις προσαρμόστηκαν σε έναν βαθμό στη νέα πραγματικότητα, ενώ φαίνεται να τροποποίησαν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους βάσει των νέων αναγκών που δημιουργήθηκαν, δείχνοντας ιδιαίτερη ευελιξία στον πρώτο χρόνο της πανδημίας. Επίσης, φαίνεται ότι τα κυβερνητικά μέτρα στήριξης τόσο για τη ρευστότητα όσο και για τη διασφάλιση της απασχόλησης των πληττόμενων επιχειρήσεων αξιολογήθηκαν θετικά ενώ, ανάμεσα στις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, η Ελλάδα διακρίνεται για την ψηφιοποίηση των θεσμικών διαδικασιών της.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα πρώτα αποτελέσματα για το 2021 δείχνουν σημαντική υποχώρηση της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων, γεγονός που υποδηλώνει πως κατά τη δεύτερη χρονιά της πανδημικής κρίσης, η σωρευτική πλέον επίδραση αποκτά κρίσιμη μάζα που επιδεινώνει τους όρους της νέας επιχειρηματικότητας.